

KNJIŽNI TRG IN POMIŠLJAJI

Ivan Matičič: *Živi izviri*. Samozaložba. Ljubljana 1937. Vse večje Matičičevo delo, kolikor ga je pred nami (Na krvavih poljanah, V robstvu, Na mrtvi straži, Živi izviri...), opozarja nase s sodobno problematiko, ki pa je dostikrat prenešana v odmišljeni svet alegorije in simbola in prehaja po svoji formalni strani skoro vedno v nabrekel, neresničen patos, ki zamenjuje čustvo ter jemlje perečim vprašanjem njih stvarno vrednost. V tem smislu je romantik, ki ima res (za romantika dosti redek) čut za sedanost; je pa že od nekdaj zvest do nerazumljivosti pritiranemu simboliziranju in alegoriziranju, pa ne samo v opisovanju znanih pokrajin, ampak tudi v razvoju dejanja, posameznih situacijah in jeziku. Te lastnosti so v največji meri razvidne iz »Živih izvirov« (najobširnejšega romana l. 1937), ki je zamišljen dokaj monumentalno. V podolžnem prerezu opisuje avtor življenje Pogorjanov (= primorskih Slovencev) v desetem, dvajsetem, tridesetem, dva in tridesetem pokolenju. Vsakega teh pokaže v enem poglavju, samo zadnjemu jih je odmeril devet in tako razodel, da je ta roman končno zopet variacija motivov iz »Robstva«. Ima pa stvarnejši in res pravilen zaključek, da bodo naši ljudje zdržali silo »ligurskih krdelarjev« (prozorna, torej nepotrebna alegorija imena), če bodo gospodarsko trdni in samostojni. Obenem pa avtor z delom dokumentira pravico Pogorjanov do svoje zemlje, ki je bila nekdaj pod vrhovno oblastjo Brjanov (= Slovencev?). Zraven tega pa je ponovni dokument o nasiljih »krdelarjev«. Razni svetopisemski uvodi in naslovi poglavij kažejo na monumentalnost, ki bi bila gotovo večja, če bi imel pisatelj o njej globlji pojem in je ne bi obdelal z njene najbolj zunanje strani, namreč široke alegorične kretnje. Ne morem trdit, da nekatere strani niso napisane zanimivo in napeto, toda prisiljenih in neokusnih prijemov je v delu le preveč. Med te spada predvsem dialog v praslovenščini in dialektih, raba brižinskih spomenikov, dialog omenjenih »krdelarjev« v nekem neraztolmačenem jeziku, Branov govor pred sodniki in končno ves patos vseslovanskih izrazov, osebnih in krajevnih imen. Nič ne de, da kaže dialog v praslovenščini na resnično pomanjkanje znanja, važno je, da izraža raba takih sredstev zgrešeno mnenje o naturalističnem jeziku in končno tudi o literaturi, ki jo Matičič močno približuje rebusu in uganki. Matičič ni hotel risati usod posameznih ljudi, ampak izraziti kolektivno življenje dolgih dob; kdor se dvigne nad okolico, je samo glasnik njenih teženj in potemtakem so razumljive in tudi opravičljive postave moških in ženskih oseb, ki so v vseh pokolenjih ustvarjene po enih in istih korenjaških predlogah. Zunanjo vez pa podajajo enaka imena pri desetem kakor pri tri in tridesetem rodu, a teh imen je toliko, da bralec zlepa ne proдре vanje, kakor ga tudi ne prevzame nedoživljeni, nakopičeni in preobloženi slog. Za tako obširno delo (čez 400 strani), ki mu je avtor marsikaj žrtvoval in ga tudi sam založil, je resnična škoda, da ima toliko slabih stvari in so zato »Živi izviri« tako mrtvo seme. Tone Šifrer.

Francè Bevk: *Človek proti človeku*. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1937. Tiskarna sv. Cirila in Metoda v Mariboru. S tretjim zvezkom Bevkovih spisov je dobilo Cerkno na Goriškem svojo epopejo. Sicer je dolga vrsta njegovih del v svoji celoti obširno opevanje cerkljanskih tal, a ta knjiga je posvečena posebej srednjeveškemu gradu, cerkvi in naselju v Cerknem.

K poročilu o prvi izdaji romana pri Goriški Matici (LZ 1930, str. 756) naj ob tej drugi izdaji dodamo nekaj pripomb. Osrednja postava, ob kateri se pripovedne niti razpletajo in znova združijo, je Jerko, junak ali nejunak Črtomirovega kova. Jerkov problem je v Slovencih bolešno živ od prve